

ДВА НОВООТКРИТИ НАДПИСА ОТ ПИЗОС

Христо Буюклиев
Николай Шаранков

O, tu clarior Aurora, felix Zlatozara,
ἠρώων τε θεῶν πολυίστορ Θρηϊκή τε,
temet honoramus famamque tuam celebramus
oramusque tibi multos annos ut dent di
ut doctissima scribas, quomodo sola potes tu.
Gaude libens, quod es ingeniosa tibi que perennis
gloria erit, veteris Thraciae dum uberrima terra
gignit alitque homines et dum sapientia vivit.

Н. Ш.

Новооткритите надписи, предмет на настоящото изследване, са резултат от наше съвместно посещение, което осъществихме през месец април 2002 г. в село Самуилово, община Стара Загора. Предварителна информация за местонахождението на надписите дължим на старозагорските граждани доц. Иван Танев и Иван Ганчев Стойчев. В момента надписите се намират в два различни двора на селото. И двата обаче произхождат от известното римско тържище (ἐμπόριον) Пизос, което, както се знае, е и крайпътна станция на главния римски път през Тракия (т.нар. *via diagonalis*). Останките на основаното през 202 г. от император Септимий Север тържище се намират само на около 3 км южно от с. Самуилово, в землището на днешното село Димитриево, община Чирпан¹. Не е известно кога е станало пренасянето на надписите в с. Самуилово. В продължение на десетилетия единият от надписите се използва като подставка край чешмата в селски двор. Другият надпис е вграден в надземната част на северния зид на съвременна постройка, но така, че текстът да се вижда.

Първият надпис е гравирани върху база от бял варовик, профилирана в горната част. Запазена е само горната половина на базата с размери: в. 0,59 м; ш. 0,52 м; д. 0,44 м. Върху горната повърхност на базата, точно в средата, има дълбок жлеб с кръгло

сечение и два улея, което свидетелства, че върху базата с метален щифт, залят с олово, е била закрепена статуя. От надписа, който е метричен, са запазени пет реда. Буквите са дълбоко врязани, с форми, характерни за началото на III в. и с височина 0,035 см в р. 1 и 0,025 см в останалите редове (обр. 1).

Оказа се, че всъщност този надпис е видян за пръв път от Вацлав Добруски, най-вероятно през 1885 г., когато той посещава развалините на Пизос и преписва горната част на известния надпис за основаването на емпориона Пизос от 202 г. В. Добруски, по чиито сведения надписът е бил преупотребен като надгробен камък в турските гробища, го публикува заедно с големия Пизоски надпис през 1888 г. (Добруски 1888, 801). През 1892 г. Х. и К. Шкорпил виждат надписа все още при развалините на Пизос в местността “Турските гробища” край с. Димитриево и правят нова публикация (АЕМ, XV, 1892, 106, п. 49), без да познават преписа и изданието на В. Добруски. Следователно преместването на базата с надписа в с. Самуилово трябва да е станало между 90-те години на XIX в. и средата на XX в., когато по спомени на местни жители надписът вече се е намирал в с. Самуилово. В своята сбирка на гръцките епиграми Г. Михайлов цитира надписа според изданието на братя Шкорпил и го определя като паметник с неизвестно местонахождение (Михайлов 1942 – 1943, 58, № 80). При изготвянето на корпуса си той не успява да открие базата и в *IGBulg*, III, 2, № 1692, пише, че съдбата ѝ след 1892 г. е неизвестна. Текстът на надписа е много особен, затова Г. Михайлов не съвсем основателно преценява двата преписа на Добруски и Шкорпил като твърде неточни и ги дава един до друг в своето издание, без да се опитва да възстанови цялостния текст, а само излага в критичния апарат предположения за отделни думи (*IGBulg*, III, 2, № 1692).

От надписа днес могат да се прочетат следните букви:

ΑΓΑΘΗ vacat ΤΥΧ...

ΣΕΠΑΙΑΝΠΙΖΗΝΕΡΟΙΜΗΤΑΛΚΗΣ

ΣΤΡΑΤΩΡΕΝΕΘΑΝΕΣΕΥΡΩ

..ΕΙΕΥΞΑΜΕΝΟΥΠΗΚΟΥΣ/.

----- . ENIAU Ι - -

Лигатури: р. 2: ΝΠ, ΗΝΕ, ΜΗΤ, ΗΣ; р. 3: ΤΩΡ, ΝΕ, ΝΕ, ΥΗΡ (?); р. 4: ΜΕ, ΟΥ, ΠΗΚ, ΟΥ.

Apparatus criticus: р. 1: ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ Добруски, ΑΓΑΘΗ Шкорпил, Михайлов *En.*, върху камъка ΑΓΑΘΗ ΤΥΧ (т.е. първият ред на надписа е бил повреден между 1885 и 1892 г.); р. 2: ΣΙΠΑΙΑΙΜΠΙΖΗΝΕΡΟΙΝΤΑΛΚΗ Добруски, ΓΕΠΑΙΑΝΠΙΖΗ'ΕΡΟΙΝΙΑΛΚΗ Шкорпил, γ , Παϊάν ?, ἀλκη ? Михайлов *En.*, Σὲ Παϊάν ?, ἀλκη Михайлов *IGBulg* (цитирано като предложено от Михайлов *En.*); р. 3: /////ΣΤΡΑΤΩΡΕΝΕΘΑΝ///// Добруски, ГТРАТΩΙ.ΝΘ.ΝΝΕΡ/////ΡΩ Шкорпил, στράτωρ, (ἀπ)έθα[ε] ? Михайлов *IGBulg*; р. 4: ΕΥΞΑΜΕΝΟΥΠΗΚΟΥ Добруски, ... 'ΕΥΪΑΙΕΝοΠ-ΚΟΥЕ и 'πήκουе Шкорпил, εὐξαμένου 'πήκουе Михайлов *En.*, εὐξαμένου 'πήκουе Михайлов *IGBulg*; р. 5: ΕΝΙΑΥΙ и ἐνιαυ[τῶ] Шкорпил.

Текстът на надписа може да се допълни и предаде с малки букви така:

'Αγαθῆ τύχη.
 Σ , Παϊὰν Πιζηνε, 'Ροιμητάλκης
 στράτωρ ἐνέθανε Σεψή[ρ]ω,
 [ἐπ]εὶ εὐξαμένου 'πήκουσ[α]ς]
 - - - - - ἐνιαυτ [- - -] (или ἐνὶ αὐτ [- - -]) 5

Превод: “Теб, Пизоски Пеане, страторът Реметалк посвети в полза на Север (?), понеже ти се вслуша в молитвите му”

Характеристиките на текста го определят като метричен надпис, но авторът очевидно е бил със съвсем посредствени познания и поетичен усет. Метрическата схема на запазената част от текста би могла да бъде представена като два метрически доста неправилни шестостъпни стиха – първият от ямб и спондеи (опит за ямбичен триметър?), а вторият от анапести (и допустимите като техни заместители дактил и спондеи):

υ - - - - -
 υυ υυ υυ υυ υυ - - - - -

Затова можем да кажем, че определянето на този текст като поетично произведение се основава не толкова на метрическата му схема, а на езиковите и стилистичните му особености. Трябва да отбележим, че дори съществуват немалко надписи, в които са използвани само отделни поетични лексеми и изрази, без самият текст да е в метрична форма², като за непознаващите правилата на прозодията читатели тези текстове са били неотличими от истинските поетични надписи. Като особености, определящи разглеждания надпис от Пизос като поетически, можем да посочим:

- особения словоред;
- употребата на странната глаголна форма ἐνέθαυε;
- аферезата (изпадането на началната гласна) в ᾿πῆκουσας вместо ἐπῆκουσας;
- обръщението във второ лице към бога, който не е назван ᾿Απολλων, а с прозвището Παλλάν;
- липсата на три имена за посветителя Реметалк, който като стратор трябва да е бил римски гражданин.

Най-интересната езикова особеност, която показва силния стремеж на автора да “поетизира” текста, и същевременно голямото му невежество, е формата ἐνέθαυε. Според граматиката на класическия старогръцки език това е съвсем правилна форма за трето лице, единствено число в индикатив на втори аорист от глагола ἐνθνήσκω. Значението на ἐνθνήσκω обаче е “умирам в”, а и глаголът е непреходен и не би могъл да управлява прякото допълнение във винителен падеж σέ, следователно за словоформата ἐνέθαυε (в която ἐν- е представка) трябва да се потърси обяснение извън пределите на класическата граматика. Смисълът на останалата част от текста и данните за наличие на статуя върху базата подсказват, че ἐνέθαυε означава “постави” или “посвети”, а най-близкият по звучене глагол с такова значение е ἐντίθημι. Авторът на Пизоския надпис очевидно е знаел, че в поезията много глаголи се срещат във форми, образувани по “странен” начин и неприсъщи на ежедневния и прозаичния език, и това именно е една от най-характерните особености на поетичните текстове. Затова той е избягнал употребата на правилната аористна форма от ἐντίθημι ἐνέθαυε и, непознавайки съответна

поетична форма (каквато впрочем няма), се е опитал да я създаде сам, като е контаминиранал формите на τίθημι с формите на глагола от същия корен τίθαινω или с аориста на θνήσκω, или пък е схванал τίθημι като сходен с ἴστημι, който има основа на -α- и диалектен вариант ἰστώνω с назален суфикс.

Възстановяването на първата дума от р. 4 като [ἐπ]εῖ може да се приеме за сигурно, тъй като глаголната форма ᾽πήκουσας изисква наличие на съюз на това място и ἐπεῖ подхожда както смислово, така и на запазената буквена наличност. Смисълът на подчиненото изречение ἐπεῖ εὐξάμενου ᾽πήκουσας е, че молбата към бога е била отправена заедно с обещание за определен дар, и след изпълняването на тази молба посветителят спазва оброча си. В неметричните надписи обичайната формула в тези случаи е εὐξάμενου καὶ ἐπιτυχών, а в поетичните текстове същата идея се предава с разнообразни изразни средства.³

От възстановения по този начин текст на надписа е видно, че става дума за посвещаване на статуя на Аполон, чийто култ е най-разпространеният в района около Пизос (Буюклиев 2000, 159–165; Вујуклиев 1997, 213–220). Тук от особено значение е да споменем откритото неотдавна светилище на Аполон при съседната на Пизос пътна станция Карасура (край с. Рупките, Чирпанско), където наред с посвещението в чест на Аполон Δαίτηρνος бе намерена и една великолепно моделирана глава от каменна статуя на божеството (Buyukliev. 1992, 269–274; Böttger, Hallof 1991, 481–488; *IGBulg*, V, № 5591). Важна особеност в разглеждания надпис е фактът, че богът е назован само с широко известното си гръцко прозвище Παιών. Първоначално име на отделно божество – лечител, Пеан се превръща в обозначаващо лечителски и спасителни функции име или епитет на Аполон (и по-рядко епитет на други богове). Би могло да се смята, че назованият с това прозвище Аполон в конкретния случай се приближава по функции до Асклепий, един факт, който е засвидетелстван както в Гърция (Дончева 2001, 37–39), така и по нашите земи (Буюклиев 2000, 162 и бел. 30; Вујуклиев 1997, 217; Gočeva 1976, 223). Интересно е да се отбележи, че култът на Асклепий в района е силно изявен.

Достатъчно е да споменем само наличието на известното светилище на Асклепий в споменатата Карасура (Дончева 1998, 147–155), откъдето, наред с другите оброчни паметници на здравеносните божества, произхожда и единственият засега у нас надпис със списък на Асклепиеви симпозиасти (*IGBulg*, III, 2, № 1626). Паметници, свързани с култа на Асклепий, произхождат и от намиращите се недалеч от тук с. Винарово (*IGBulg*, III, 2, № 1641) и римските терми при Старозагорските минерални бани (*IGBulg*, III, 2, № 1664). Въпреки това обаче епитетът Пеан в случая едва ли свидетелства за някакво сближаване на Аполон и Асклепий. Името Παίων се среща в надписите от нашите земи едва за четвърти път (веднъж в йонийския си вариант Παίων), като е особено важно да отбележим, че и в останалите три случая става дума за метрични посветителни надписи – в два от случаите това е самостоятелно употребено име на Аполон (*IGBulg*, III, 1, № 920; *IGBulg*, III, 2, № 1595) и в един от случаите – епитет, придружаващ името на Асклепий (*IGBulg*, II, № 504). Двата надписа, в които Аполон е назван Παίων, нямат никаква връзка с лечителските му функции – в единия (от Августа Траяна) той е почетен като бог на изкуствата (*IGBulg*, III, 2, № 1595), а в другия (от Филипол) – като покровител на гадателството (*IGBulg*, III, 1, № 920). Тези данни показват, че Παίων се използва само като поетичен и не натоварен смислово синоним на името Аполон, което личи най-добре от надписа от Филипол, където богът е наричан с имената Φοῖβος и Παίων.

В надписа от Пизос за първи път се появява неизвестното досега прозвище на Аполон Πιζηνος (Пизоски). Този епитет е образуван от топонима Πιζος с най-разпространения по нашите земи суфикс за прилагателни имена, обозначаващи географска принадлежност -ηνος. Съществуването на такъв епитет и значимият и скъпо струващ посветителен дар са сигурно свидетелство за наличието на прочуто и тачено светилище на Аполон в Пизос, което очевидно е съществувало и преди основаването на емпориона през 202 г. Епитетът Πιζηνος всъщност е и доказателството за безспорния произход на надписа от Пизос.

Безспорен е и тракийският етнически произход на посветителя Реметалк, който според текста носи воинското звание стра-

тор. Както вече отбелязахме, той трябва да е бил римски гражданин и причината да не бъде споменат с трите си имена е единствено поетичният характер на надписа, в който метричната схема и стилът рядко допускат изброяване на имена и титли (Буюклиев, Шаранков 2002). В литературата е известно, че страторите са били войници, освободени от преки воински задължения. Те били строго специализирани да обслужват конюшните на римските легиони, т.е. служили са като коняри в кавалерийските подразделения на римската войска (Торбатов 1989, 35–36). Стратори служели и като лични коняри към висшите офицери и административни служители, а към управителите на провинциите били сформирани цели групи от стратори с функции на лична конна гвардия. У нас засега са известни двама *stratores consulares* от латински надписи от Долна Мизия (*IGBulg*, II, № 496; Торбатов 1989, 34–37 и обр. 1–2). Тук трябва да споменем и наличието на непубликуван латински надпис от 198 г. от Филипопол, който страторите на провинциалния управител Тит Статилий Барбар поставят в чест на император Септимий Север (Sharankov 2003). Трудно е да се каже какви са били конкретните задължения на стратора Реметалк от нашия надпис. Възможно е в новосъздаденото тържище Пизос, което е изпълнявало и функциите на крайпътна станция, или пък в неговия район да се е разполагало и военно подразделение, включващо конна част, към която да е принадлежал страторът Реметалк. От декрета на провинциалния управител Сициний Клар от 202 г., включен в големия Пизоски надпис за създаването на тържището, става ясно, че в Пизос е имало т.нар. *ἐπίσταθμοὶ στρατιῶται* (= *milites stationarii*, т.е. “войници към пътна станция”), които имали грижата по приемането, поддържането и охраната на държавните сгради – претории и бани (*IGBulg*, III, 2, № 1690, е70). Богатото посвещение със статуя обаче ни представя Реметалк по-скоро като стратор от личната гвардия на управителя на провинция Тракия. Употребата на името Пеан и желанието богът да бъде почетен с метричен надпис също свидетелстват, че посветителят вероятно не е бил обикновен коняр в крайпътна станция и тържище, а е живял в голям град и културен център като Филипопол или Августа Траяна.

Откриването и разчитането на този считан за изчезнал надпис маркират наличието на неизвестно досега светилище на Аполон в емпориона Пизос. Богът е обозначен с името Пеан и с неизвестния досега епитет Пизоски (Πιζηνος). Надписът още веднъж потвърждава широката популярност на Аполоновия култ в административната територия на Августа Траяна, към която принадлежи и Пизос.

Вторият надпис е петредов, издълбан върху мраморен блок, който понастоящем е вграден в основите на съвременна постройка. Макар че е зазидан, надписното поле се вижда изцяло и се чете сравнително добре. Паметникът представлява обрушена от всички страни мраморна база с размери: ш. 0,70 м, вис. 0,42 м. (дебелината не може да бъде измерена, тъй като базата е вградена). Най-силно е пострадала лявата част на паметника, а по-малко дясната част, като са загубени началата на първите четири реда и крайните букви на първия ред. Надписното поле е било оградено от четирите страни с профилирана рамка, която е запазена в много лошо състояние. Дълбоко гравирани букви са с не съвсем еднаква височина, разкривени и без подсечки, използвани са множество лигатури, а редовете са неравни и като цяло паметникът показва грубовата изработка (обр. 2). Височината на буквите е 0,025 – 0,03 м, а омикронът в повечето случаи е по-дребен от останалите букви, като най-малките омикроци достигат до 0,022 м.

Върху камъка се четат следните букви:

----- ΝΑΝ √ ΣΕΒ √ ΜΗΤ
 ----- ΟΥΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣΙ
 ----- ΟΥΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ √ ΚΑΙΜΗΤΕΡΑ
 ---- ΡΩΝ . ΒΟΥΔΗΚΑΙΟΔΗΜΟΣ √ Ο
 ΤΡΑΙΑΝΕΩΝ

Лигатури: р. 3: ΟΥ, ΝΤΩΝΕ, ΜΗΤΕ; р. 4: ΡΩΝ, ΟΥ, ΗΜ;
 р. 5: ΝΕ, ΩΝ.

С допълването на запазените редове и правдоподобното предположение, че върху профилираната рамка на надписното

поле е бил изписан поздравът Ἄγαθῆι τύχη, текстът добива следния вид:

[Ἄγαθῆι τύχη]
[Ιουλίαν Δομ]ναν σεβ(αστήν), μητ[έρα]
[τοῦ μεγίστ]ου αὐτοκράτορος Μ(άρκου)
[Ἀὐρηλί]ου Ἀντωνείνου καὶ μητέρα
[κάστ]ρων [ῆ] βουλῆ καὶ ὁ δῆμος ὁ
Τραιανέων

Превод: “Съветът и народът на траянците [издигна статуя на] Юлия Домна Августа, майка на най-великия император Марк Аврелий Антонин [= Каракала] и майка на лагерите.”

Надписът има официален характер и е стоял под статуя на Юлия Домна, издигната по решение на булето и демоса на Августа Траяна. Определянето на паметника като подставка за статуя се основава както на винителния падеж, в който е поставено името на Юлия Домна, така и на формата на паметника, за който съдим, че е база, а не плоча, по това, че е използван в основите на масивна стена. Нямаме никакви причини да се съмняваме, че и този надпис произхожда от Пизос. В този случай информацията за булето и демоса на Августа Траяна е от изключително значение, тъй като това засега е първият и единствен документ, от който е видно, че Пизос принадлежи към административната територия и че е под юрисдикцията на този град. Както е известно, подобна информация за това липсва и в големия Пизоски надпис, документиращ създаването на тържището, като причината е в това, че декретът на Сициний Клар в този надпис се отнася за всички новоосновани или обновени емпориони. Досега принадлежността на Пизос към територията на Августа Траяна се приемаше а priori от чисто географски съображения. Считаме, че новият надпис документално внася яснота в проблема, в което се изразява и най-същественният му принос. В своя декрет Сициний Клар обявява: “Прочее, понеже създадените от божествената [т.е. императорската] щедрост (тържища) трябва да бъдат по-щаст-

ливи и чрез положението на управителите си, аз наредих в тези тържища да се изпращат не обикновени хора като емпориарси, а булевти като топарси, на които дадох и чрез писмо печати и юридически правомощия и заръчах да управляват жителите не със своеволие и насилие, а със справедливост и снисходителност”, и т.н. (*IGBulg*, III, 2, № 1690, е34–45). Този текст, съпоставен с новооткрития Пизоски надпис, ни показва, че топарсите на тържището Пизос са били избирани измежду булевтите на Августа Траяна.

Титулуването на Юлия Домна като “майка на военните лагери” се среща в големия Пизоски надпис (*IGBulg*, III, 2, № 1690, а5), както и в други надписи, произхождащи от Августа Траяна (*IGBulg*, III, 2, № 1558), Филипопол (*IGBulg*, III, 1, № 1074) и Никополис ад Иструм (*IGBulg*, II, № 618, 619, 626, 631, 635; *IGBulg*, V, № 5214). По този повод си заслужава да отбележим, че тази титла (на латински *mater castrorum*, а на гръцки μήτηρ στρατοπέδων или μήτηρ κόστρων) е дадена за първи път на Фаустина Младата⁴, а в официални надписи от нашите земи, издигани от местните управи на градовете, с нея са удостоени още Юлия Мамаея (Димитров 1933, 291–295 и обр. 72; *IGBulg*, III, 2 № 1827; *IGBulg*, V, № 5604.) и Марция Отацилия Севера (*IGBulg*, II, № 732; *Вопаджиев* 2000, 139–141).

Тъй като в надписа от Пизос Юлия Домна е спомената само като майка на Каракала, приемаме, че той е бил поставен след смъртта на Септимий Север (211 г.), и по-точно след убийството на Гета (27. II. 212 г.), когато започва самостоятелното управление на Каракала, т.е. между 212 и 217 г. Можем да предположим, че надписът най-вероятно е свързан с минаването на Каракала и Юлия Домна през Тракия (следователно и през крайпътната станция Пизос) в 214 г. Към първите две или три десетилетия на III в. може да се отнесе и посветителният надпис на Аполон Пизоски.

В заключение трябва да подчертаем същественния принос на новооткритите надписи, които значително разширяват представите ни за Пизос и обогатяват информацията за култа към Аполон в Тракия през началните десетилетия на III в.

БЕЛЕЖКИ

¹ *IGBulg*, III, 2, с. 102 и № 1690. Последно за Пизос вж. Mitchell 1995, 329-331, и Voteva 2000, 21-25.

² Например посвещението на Аполон *IGBulg*, III, 2, № 1832.

³ Срв. *IGBulg*, III, 2, № 1835, р. 9-11 εὐξάμενος θυσίαις εὐχὴν ἀνέθηκα τὸ δῶρον, ἢ οὐνεκά μοι καὶ πρόσθ' ἐπάρηξεν ἀκούσας | ἦδ' ἔτι καὶ νῦν μοι ἀρήγειν ευ- - -.

⁴ Dio Cassius, 71, 10, 5: ἡμέντοι Φαυστίνα μήτηρ τῶν στρατοπέδων ἐπεκλήθη.

ЛИТЕРАТУРА

Буюклиев 2000: Буюклиев, Хр. Култът на Аполон в Августа Траяна и нейната територия. – Известия на Националния исторически музей, XI, 2000, 159-165.

Буюклиев, Шаранков 2002: Буюклиев, Хр., Н. Шаранков. Още един епиграфски паметник за Марк Аврелий Азиатик – πατήρ πατρίδος на Августа Траяна. – В: Сборник в памет на проф. Руска Гандева. В. Търново, 2002 (под печат).

Димитров 1933: Димитров, Д. П. Антични паметници от Стара Загора и нейната околност. – Известия на Археологическия институт, VII, 1933, 291-295.

Добруски 1888: Добруски, В. Няколко древни надписа, намерени в България. – Периодическо списание, 23-24, 1888, 796-803.

Дончева 1998: Дончева, Ив. Свидетелства за култа към Асклепий в Карасура. – In: *Seminarium Thracicum* 3, София, 1998, 147-155.

Дончева 2001: Дончева, Ив. Култът към Асклепий в Гърция и Рим. В. Търново, 2001.

Михайлов 1942 – 1943: Михайлов, Г. Гръцките епиграми от българските земи. Част I. – Годишник на Софийския Университет, Историко-филологически факултет, XXXIX, 1942 – 1943, 1-70.

Торбатов 1989: Торбатов, С. Латински посветителен надпис от Долна Мизия. – Археология, 1/1989, 34-37.

Bojadjev 2000: D. Bojadjev. Les relations ethno-linguistiques en Thrace et en Mésie pendant l'époque romaine. Sofia, 2000.

Boteva 2000: D. Boteva. Another evidence for the establishment of Pizos. – In: Thracia, 13, Serdicae, 2000, 21–25.

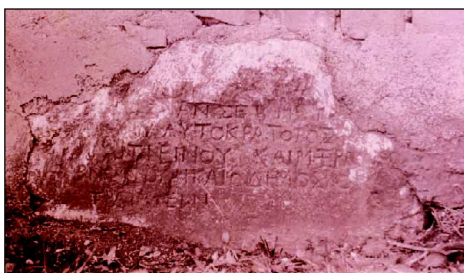
Böttger, Hallof 1991: B. Böttger, K. Hallof. Karasura II. – Klio, 73, 1991, 481–488.

Buyukliev 1992: Chr. Buyukliev. Neuentdeckte epigraphische Denkmäler aus Karasura. – Zeitschrift für Archäologie, 26, 1992, 269–274.

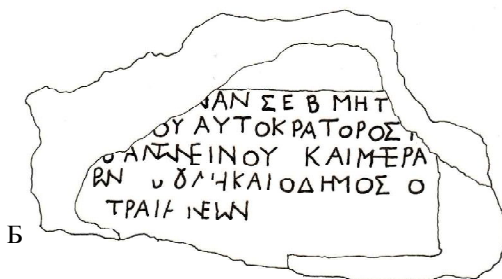
Bujukliev 1997: H. Bujukliev. Le culte d' Apollon à Augusta Traiana et dans son territoire. – In: Actes 2e symposium international des études thraciennes. Thrace ancienne. Komotini, 1997, 213–220.

Gočeva 1976: Zl. Gočeva. Le culte d' Apollon en Thrace. – In: Pulpudeva, 1, 1976.

Sharankov 2003: N. Sharankov. Unpublished Inscriptions from Philippopolis. – Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, 2003 (под печат).

A

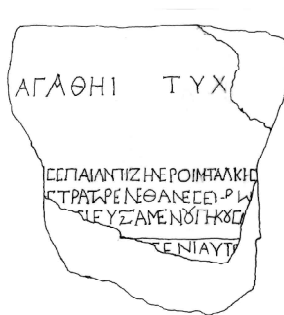

Б

Обр. 1. Метрично посвещение на Пизоския Аполон
а) снимка, б) рисунка

А

Б

Обр. 2. База от статуя на Юлия Домна
а) снимка, б) рисунка